

N:o 196.

Af herr **E. A. Lindblad**, om *skrifvelse till Kongl. Maj:t*
angående valen till Andra Kammaren.

Frågan om förändring i bestämmelserna om valrätt till Riksdagens Andra Kammare har sedan lång tid tillbaka varit föremål för öfverläggningar såväl inom som utom Riksdagen. Att yrkandena om rösträttens utsträckning hittills haft så ringa framgång har utan tvifvel hufvudsakligast berott derpå, att man ej varit öfvertygad om nyttan och nödvändigheten af en sådan reform, och särskildt att intresset för saken inom de hittills representerade klasserna i sjelfva verket varit långt svagare, än den reformvänliga pressen sökt göra troligt. Men derjemte bör erinras, att de, som arbetat för denna reform, icke kunnat enas om ett förslag, som kunnat tillvinna sig sympatier hos dem, som å ena sidan frukta en allt för stor utsträckning af rösträtten, men å andra sidan äro villiga att tillmötesgå de orepresenterade klassernas sträfvanden.

Farhågorna för en allt för häftig omstörtning af den politiska maktställningen och ett våldsamt öfvergifvande af den grund, hvarpå våra politiska institutioner sedan århundraden utvecklats, hafva väckt starka betänkligheter hos många moderata och konservativa medborgare, som gerna och villigt erkänna, att de kroppsarbetande klasserna med en viss befogenhet kunna begära, att större plats inom riksförsamlingen beredes för män, som äro speciellt valda att framföra deras intressen och sträfvanden. Dessa farhågor hafva varit så mycket mer berättigade, som de framställda förslagen icke varit sådana, att man kunnat göra sig en bestämd föreställning om de föreslagna förändringarnas verkningar.

Ett visst parti inom Andra Kammaren har nu trots sig kunna påstå,

att enighet skulle kunna vinnas om ett förslag att låta den politiska rösträtten sammanfalla med den kommunala. Regeringen har till och med i år upptagit denna tanke. Men meningarne i landet äro lika delade som någonsin. Förslagets hufvudprincip är också enligt min mening oantaglig.

Man kan såsom ett önskningsmål uppställa, att sambandet mellan politisk och kommunal rösträtt måtte upplösas. Staten och kommunen ha så olika uppgifter, att det icke finnes någon i sakens natur grundad orsak att likställa politisk och kommunal rösträtt. Den senare är enligt nu gällande riksdagsordning förutsättning för den förra, men det har ofta uppvisats, huru oegentligt detta förhållande varit. Så t. ex. är en jordegare, som utarrenderat sin egendom, men icke har beskattningsbar inkomst, i saknad af politisk rösträtt, ehuru han kan hafva långt större förmåga och tillfälle att sysselsätta sig med allmänna värf och större intresse derför än de flesta andra. Och i Kongl. Maj:ts proposition till denna Riksdag påpekas oegentligheten deraf, att alla jordtorpare eller med andra ord arrendatorer af osjelfständiga jordbruksegendomar blifva utslutna från politisk rösträtt derför, att de sakna rösträtt inom kommunen. Långt ifrån att gå den af Kongl. Maj:t föreslagna vägen, borde man enligt min uppfattning uppställa alldeles fristående behörighetsgrunder för rätt att deltaga i val till Riksdagens Andra Kammare. Det låter ju tänka sig, att en fortsatt sammankoppling af politisk och kommunal rösträtt skall kunna försvåra eller omöjliggöra sådana förändringar i kommunallagstiftningen, som ur kommunal synpunkt vore önskvärda. Att förslag nu framkommit att för framtiden fastslå detta samband synes så mycket mera oegentligt, som just nu sträfvanden göras att helt och hållet skilja den kommunala beskattningen från den direkta skatten till staten. — Den stora frågan blir emellertid nu, hvilket resultat man kan vänta af den föreslagna reformen, och om detta resultat kan vara till gagn för samhället.

Enligt statistiska centralbyråns utredning skulle valmanskåren, som för närvarande uppgår till 432,843 personer, genom antagande af Kongl. Maj:ts förslag växa till 679,247 personer. Men man får icke nöja sig med dessa siffror, då det gäller att bedöma reformens verkningar. Det är högst sannolikt, att penningvärdets nedgående och arbetslörnernas successiva stegring ganska snart skola medföra, ja allaredan medfört möjlighet till en sådan ökning af valmännens antal, att man faktiskt finge lika vidsträckt rösträtt som i de länder, hvilka anses ega allmän rösträtt. Erfarenheten har ofta visat, att arbetaren liksom mången annan ej velat

blifva upptaxerad till sin verkliga inkomst: det har ej varit något intresse bundet dervid. Men nu utmynnar ju all bevisning om behovet af rösträttsutsträckningen deruti, att arbetaren skulle känna behof af rösträtt, verkligen kräfvad medborgarrätt. Kan man då logiskt antaga, att han fortfarande ej skulle vilja bli upptaxerad till sin verkliga inkomst, om just denna taxering grundlägger den rätt, som han så ifrigt åtrår? Det är väl snarare sannolikhet för att utvecklingen åtminstone i *vissa* valkretsar komme att påskyndas genom påtryckningar från pressen och från kammaren, som gifvetvis efter den nu föreslagna förändringen skulle få ett långt radikalare skaplyne än hittills. Det steg, som nu ifrågasättes, skulle alltså antagligen inom en ej långt aflägsen framtid faktiskt leda till allmän rösträtt. En sådan utveckling skulle medföra en fullständig omkastning af våra politiska förhållanden och gifva de kroppsarbetande klasserna en alldeles öfverväldigande makt inom Andra Kammaren och ett långt större inflytande inom Riksdagen i sin helhet än som kan vara till gagn för en sund utveckling.

Ett rösträttsförslag, som fasthåller principen om samfälda val och som konsekvent leder till allmän rösträtt utan några som helst verksamma garantier mot maktförskjutning och maktmisbruk, torde icke kunna anses välbetänkt.

Det är icke individens anspråk att få deltaga i riksdagsmannaval, som bör vara bestämmande. Dervid måste statens intresse vara det afgörande. Men statens intresse fordrar, att representationen är så sammansatt, att den förstår uppfatta och tillgodose såväl det allmänna statsändamålet som olika klassers berättigade intressen. Det är därför af vigt att tillse, att representationen kommer att i tillbörlig proportion inrymma målsmän för alla klasser och för alla politiska och sociala strömningar, som med större kraft och i större omfattning göra sig gällande inom folket.

Men om man sålunda måste anse berättigadt och önskvärdt, att kroppsarbetarnes åsikter och sträfvanen blifva mera än hittills och helst genom representanter ur deras egna led framhållna i riksdagen, bör det med allt skäl tydliggöras, att det icke vore till fördel för staten, om deras inflytande blefve det dominerande. Om man nu, utan att ta hänsyn till statistikens siffror om jordbruksbefolkningens hittillsvarande stora antal, från vissa håll trott sig hafva anledning att anmärka, att den jordbrukande klassen sedan den nya riksdagsordningens införande haft alltför stort inflytande i Andra Kammaren, så vore det helt visst ett stort fel att nu låta det gå till en motsatt ytterlighet. Regeringens egna ord må här anföras (sid. 20): »Man

måste allenast undvika att utbyta den ena ensidigheten emot den andra, samt framför allt att låta ett öfvervägande inflytande tillfalla element, som i politiskt hänseende ega jemförelsevis mindre kompetens».

Den jordegande befolkningen hade dock helt andra förutsättningar att utöfva makten än de folkklasser, som nu skulle efterträda densamma. Dess politiska betydelse hade uppkommit ur en lång historisk utveckling, hvarunder den hade förvärfvat sig duglighet att sköta allmänna värf och en hög grad af ansvarskänsla gent emot det allmänna. Historien kan ock bevittna de stora förtjenster, de svenska allmogerepresentanterna inlagt om samhällets utveckling på alla områden, och särskildt borde man kunna erinra sig, att det är med deras hjälp, som Sverige nyligen fått ett i hög grad förbättradt försvarsväsen. Det borde därför icke i vårt land, der samhällsordningen alltid utvecklats sig ur historiskt gifna förutsättningar, blifva tal om att kasta öfver ända den jordbrukande befolkningens politiska inflytande. Visserligen kan det sägas, att valbestämmelserna för Första Kammaren medföra utsigten att inom denna del af vår representation bevara en del af jordbrukets gamla inflytande; men ser man på de faktiskt föreliggande resultatet, så har nog denna kammars sammansättning mera varit egnad att — som meningen nog också var — tillvarataga de gamla två förnämligare ståndsintressena med tillägg af nutidens speciella embetsmannaintresse. Och det torde vara af vikt, att våra näringar i allmänhet fortfarande tillvaratagas i första rummet af deras verkliga utöfvare, ej enbart af kapitalet som sådant, ej heller uteslutande af arbetstagarnes målsmän.

Ville man försöka uppkonstruera en teoretiskt riktig sammansättning af folkrepresentationen, så skulle man företaga sig att indela folket i grupper, bestående af personer, som på grund af uppfostran, verksamhet och social ställning kunde anses hafva i hufvudsak samma politiska uppfattning, samt tilldela dessa grupper rätt att i representationen insätta ett antal ledamöter, motsvarande hvarje grupps betydelse inom samhället och duglighet att arbeta för samhällsidealets förverkligande. Vår gamla ståndrepresentation hvilade på en sådan princip och var därför förträfflig för sin tid. Men i våra dagar, då folkklasser och verksamhetsgrenar icke äro skarpt begränsade och de sociala förhållandena äro underkastade ständig vaxning, torde det icke vara möjligt att åstadkomma en sådan indelning af valmännen efter hållbara grunder och ännu mindre att vidmakthålla en sådan gruppering.

Då berättigade kraf på förändringar i konstitutionella förhållanden framställas, handlar man klokast, om man söker tillfredsställa dessa kraf, men icke går längre än behovet och rättvisan verkliga kräfv.

Om man sålunda erkänner såsom ett berättigadt kraf, att den stora massan af små inkomsttagare erhåller ett ökadtt inflytande i Riksdagen, men på samma gång vill åt andra förtjenta klasser betrygga det inflytande, hvarpå de ega väl grundade anspråk och ej mindre förutsättningar, så synes mig den enklaste och riktigaste vägen vara den, att en del af platserna i Andra Kammaren tillsättas genom val på grund af allmän rösträtt och den återstående delen tillsättes enligt de bestämmelser i hufvudsak, som nu gälla för valen till Andra Kammaren.

Man kan derigenom bereda de klasser, som nu möjligen känna sig undertryckta och utan tillfälle att med kraft göra sig hörda vid afgörandet af statens angelägenheter, rättighet att i Riksdagen insätta män, som föra talan för deras sträfvanden och gifva uttryck åt deras åskådningar, utan att man på samma gång bryter ned hvad den föregående politiska utvecklingen uppbyggt.

Jag har tänkt mig, att af de 230 platserna i Andra Kammaren 180 fortfarande skulle besättas genom val efter nu gällande censusbestämmelser, hvarvid jag dock skulle vilja föreslå, att valrätt inträder vid 25 års ålder och endast tillkommer den, som under året och de sist förflutna två åren (= treårsperioden) erlagt bevillning till staten, hvaremot fordran på kommunal rösträtt borde upphöra. De återstående 50 platserna deremot skulle tillsättas genom val på grund af allmän rösträtt, hvarvid andra behörighetsgrunder ej torde ifrågakomma, än att valman uppnått 25 års ålder, eger stadigt hemvist och ej häftar för personlig skatt till staten. För val af det större antalet riksdagsmän skulle riket liksom nu vara indeladt i valkretsar, hvilka med undantag af de största städerna hade att välja hvardera en riksdagsman. De femtio riksdagsmännen, som skulle väljas efter allmän rösträtt, skulle deremot tillsättas genom val, förrättade länsvis, efter en på grund af folkmängden gjord fördelning.

En sådan anordning vore visserligen något för oss fullkomligt nytt och har, så vidt jag vet, ej heller varit tillämpad i utlandet, men den synes mig vara en naturlig utveckling af förhållandena och väl egnad att motsvara det kraf, som bör tillgodoses. Det synes mig, som om arbetareorganisationerna inom landet skulle känna sig tillfredsställda genom en på sådana grunder hvilande rösträttsreform, då den beredde arbetarne allmän rösträtt och afgjord makt att i Riksdagen insätta ett betydligt antal representanter för deras intressen. Och å andra sidan borde den nuvarande valmanskåren icke kunna göra invändningar emot att ett sådant antal platser ställes till deras förfogande, som för närvarande sakna rösträtt, då deras eget inflytande i öfrigt till en viss grad kunde bevaras.

Det är med stor tvekan jag offentligt framkastar ett så nytt och opröfvadt förslag, i synnerhet som det torde vara ett uttryck endast för min egen uppfattning. Men då rösträttsfrågan måste bana sig väg, och det nu af Kongl. Maj:t framlagda förslaget icke synes vara af beskaffenhet att kunna af Riksdagen antagas, har jag trott det vara riktigt att bringa detta förslag under offentlig pröfning.

Då det uppslag, jag härmed lemnat, icke kan, äfven om det skulle tillvinna sig sympatier, för närvarande leda till något resultat, har jag ej velat framställa eller motivera några bestämda yrkanden rörande de bestämmelser, som borde införas i riksdagsordningen, men jag bifogar till denna motion ett utkast, för att visa, huru jag tänkt mig saken, och äfven för att söka ådagalägga, att valbestämmelserna icke behöfva blifva särdeles invecklade; man må öfverse med de formella bristerna, då utkastet icke varit underkastadt någon granskning.

Till förklaring af vissa punkter må följande i korthet nämnas.

Vid minskning af antalet valkretsar, som skola välja enligt nuvarande bestämmelser, måste rubbning göras i de nuvarande valkretsarne. Då dessa för närvarande äro mycket ojemna till storleken, i det att invånareantalet i valkretsarne på landet vexlar mellan knappt 11,000 och öfver 39,000, synes en utjemning önskvärd. Men om en reglering skall ske, synes det lämpligt att ytterligare fortgå på den år 1894 inslagna vägen att fixera riksdagsmännens antal på det sätt, att man fastslår antalet landtrepresenteranter för hvarje län, äfvensom riksdagsmännens antal från de stora städerna. Detta sätt att reglera antalet, hvilket förekommer t. ex. i Norge och England, medför vissa fördelar, särskildt genom att gifva mera stadga åt valkretsindelningen, utan att behöfva föranleda till orättvisa, då ju omreglering kan ske, om större rubbningar i folkmängdsförhållandena skulle inträffa. Att indelning af hvarje län i ett visst antal valkretsar sker oberoende af domsagorna, synes mig icke vara till någon olägenhet, då ju domsageindelningen icke i detta afseende kan hafva någon nämnvärd betydelse. I sammanhang dermed måste ifrågasättas att minska städernas öfvervigt öfver landsbygden med afseende å riksdagsmännens antal i förhållande till folkmängden. Den naturliga tillväxten af de folkklasser, som taxeras för inkomst i allmänhet eller ock för »annan fastighet», under det jordbrukarnes klass är i stadigt nedgående, medför att den stora skillnad, som fordom förefans mellan stad och land i fråga om intressen, nu alltmera utjemnas: handverk, industri och handel förekomma nu i stor utsträckning äfven på landet. Och dessa särintressen behöfva nog ej längre någon så stor uppmuntran, som var nödig, då städernas gamla borgarstånd

skulle ersättas inom representationen. Deremot kan en annan omständighet, som tydligen visar, att allmänheten allt mera önskar samla sig till vissa genom kommunikationer eller industriarbete fördelaktiga platser och der bilda s. k. municipalsamhällen, föranleda till särskildt beaktande. I vissa afseenden förete dessa platser stor likhet med stad, och då det uppenbarligen är en obillighet, att de härstädes boende valmännen genom lättheten att gå till val skola faktiskt betyda mera vid valet än en hel socken, som kan hafva mångdubbelt flera röstberättigade och vida större folkmängd, synes man böra lägga dessa köpingar och municipalsamhällen till städerna. Der skola de i sin mån bidraga till att utjemna de mindre städernas valkretsar och måhända förhindra, att alltför aflägsna städer sammankopplas, såsom t. ex. Östersund och Hudiksvall, Filipstad och Askersund med flera. Och å andra sidan må man rättvisligen fråga sig: hvad är det egentligen, som motiverar skilnaden vid riksdagsmannaval mellan Gnesta och Trosa, Katrineholm och Torshälla, Sundbyberg och Sigtuna med flera?

Landets folkmängdssiffra (år 1900), delad med antalet riksdagsmän, ger valqvoten ($\frac{5,136,441}{230}$) 22,332. Rättvist kunde således vara att lägga denna folkmängdssiffra som grundval vid den uppdelning i stadsvalkretsar och landtkommuners valkretsar, som anses nödig.

Städernas folkmängd (år 1900)	1,103,951	
med tillägg af köpingarnes (år 1899 enl. Kongl. Maj:ts prop.)	31,431	
och municipalsamhälle- nas (år 1899 enl. Kongl. Maj:ts prop.)	152,606	1,287,988

fördelad på 55 representanter lemnar siffran 23,418 (delad på 57 representanter 22,596). Deremot gifver den för landsbygden återstående folkmängden, sedan köpingar och municipalsamhällen afdragits (4,032,490—184,037), 3,848,453, delad på 125 representanter, siffran 30,787. Billigheten skulle då rätteligen kunna kräfvä, att länsvalen tillförde landsbygden ersättning härför: skulle folkmängdsresultatet alltigenom blifva normerande, så skulle landsbygden hafva rätt att utkräfvä alla platserna vid länsval. Så kommer dock tydligen icke att gå, utan blir det helt visst städerna och andra tätt befolkade platser, som dervid fälla utslaget och merendels tillhandahålla de för den stora väljarekären mest omtyckta kandidaterna. Det mesta man kan räkna med vore väl, att i de län, som ha att välja mer än en representant, landsbygden skulle kunna få fram måhända halfva

antalet. Med tillägg af de 25 öfrige skulle stadsrepresentanterna sålunda komma att inalles uppgå till 80, eller samma siffra som nu. Landsbygdens förhållande mellan folkmängd och representationsrätt blefve dervid fortfarande lidande, men dels ökas städers, köpingars och municipalsamhällets folkmängd fortare, dels tillkomma säkerligen nya sådana, hvarför man måhända gör klokast, om man nu tillmäter dessa platsers representationsrätt rum att växa i.

För de val, som ske efter allmän rösträtt, synes äfven lämpligt att i riksdagsordningen bestämmes, huru många skola utses från hvarje län, och att hvarje län bildar en valkrets liksom äfven Stockholms stad. Huruvida valen böra ske medelst elektorer eller omedelbart, må lemnas derhän. Det förra sättet vore enligt mångas mening att föredraga, åtminstone till en början, emedan det ej ger anledning till så stor röstsplittning, men den allmänna meningen synes föredraga de omedelbara valen.

Deremot förtjenar uppmärksammas en idé, som numera arbetar sig fram och som omfattas med stigande intresse — den proportionella valmetoden. Tanken härpå väckes till och med nu från rent socialistiskt håll vid årets riksdag. Enligt mitt förmenande är det nödvändigt — för att få fram en i praktiken så svårfattlig procedur — att man går försöksvägen. Det gäller således till en början att tillämpa idén på ett visserligen generelt, men ej så omfattande sätt, i all synnerhet som tillämpningen fordrar ett sammanförande af valmännen till större valdistrikt, och detta strider mot nu gängse åskådningssätt och önsknningar. Skall systemet i en framtid kunna komma till någon större användning, så synes man nu böra välja en rätt tidpunkt för dess införande och ej uppskjuta, till dess att nya valmän kunna finna det fördelaktigast att slippa en metod, som måhända minskar *deras* magt.

Bland vetenskapsmännen råda olika meningar om den bästa metoden. Ju mera exakt utslag man fordrar, dess krångligare och svårfattligare blir naturligtvis systemet. Men nöjer man sig till en början med att finna en *bättre* metod än den nuvarande, och ej anser det möjligt att med ens få fram den allra *bästa*, så skulle jag vilja föreslå, att man i alla valkretsar, der mer än en riksdagsman väljes, inför ett mycket enkelt sätt att gå till väga: man röstar med blott ett namn på sin valsedel, och det antal, som skall väljas, uttages bland dem, som fått de högsta röstetalen. På sådant sätt kunde samtliga på allmän rösträtt grundade val ske med undantag af de minsta länens: Gotlands, Uplands, Jemtlands och Norrbottens, som blott skulle välja en riksdagsman hvar. Men här torde åter de förhärskande intressena vara temligen ensartade och, till dess folkmängden hun-

nit ytterligare stiga, detta kunna motivera, att blott de folkrikare länen finge börja att tillämpa metoden. — Ett annat sätt, för att konsekvent tillämpa idén, vore att, utan så skarpt tagen hänsyn till folkmängdssiffran, gifva äfven dessa mindre län rätt att välja 2 riksdagsmän hvar. Dervid kunde möjligen också antalet för Stockholms stad tåla vid att höjas från i utkastet upptagna 2 till 3. Hele antalet länsvalda riksdagsmän blefve derigenom 55, och Andra Kammaren komme att bestå af 235 representanter.

De städer, som välja två eller flere riksdagsmän, torde äfvenledes böra tillämpa idén för sina *kretsval*. För att dock ej onödigtvis bryta med hittills följd anordning i Stockholm, torde man ej böra bilda mindre valkretsar, än att 2 riksdagsmän kunna väljas.

Att värnpligtsstrecket ej gerna bör införas, därför talar det praktiska skälet, att i stora kommuner valförrättningen skulle betydligt fördröjas, om någon kontroll härom skulle ske »vid valförrättningens början». Valtrassel kan också lätt skapas dermed. Streckets betydelse som garanti torde också väsentligen öfverdrivas.

För kretsvalen kunde *nu gällande* valrättsbestämmelser bibehållas, men då vissa brukare och arrendatorer för närvarande äro särskildt vanlottade, bör någon ändring ske för dem. Arrendevärdet kan naturligen aldrig här tagas efter 6 %.

I utkastet finnes upptagen en föreskrift om upprättande för de val, som förrättas efter nu gällande census, af stående vallängder, hvori valmännen införas efter anmälan. Dermed afses att bringa ordning i vallängderna, som ej vidare skulle hafva något att göra med de kommunala röstlängderna. Granskningen af de gamla valmännens befogenhet skulle derigenom underlättas, och de nytillkomne valmännen hade vid anmälan om införande i längden tillfälle att styrka sin valrätt. För de val, som skulle förrättas på grund af allmän rösträtt, torde deremot vallängderna kunna upprättas vid hvarje valtillfälle på grund af mantalslängden, med skyldighet för valmännen att vid röstsedlarnes aflemnande uppvisa behörigt skatteqvitto.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt, hemställes,

att Riksdagen, för den händelse att Kongl. Maj:ts proposition om ändrad lydelse af § 57 regeringsformen, samt af §§ 13, 14, 16, 17, 19 och 25 riksdagsordningen ej vinner Riksdagens bifall, ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t vid

utarbetande af nytt förslag till rösträtsreform måtte taga i öfvervägande, huruvida icke Riksdagens Andra Kammare må kunna sammansättas på sådant sätt, att en del riksdagsmän väljas länsvis genom val på grund af allmän rösträtt och det återstående antalet väljes i mindre valkretsar, bildade dels af städer, köpingar och municipalsamhällen, dels af landtkommuner, med undantag af nämnda köpingar och municipalsamhällen, och med i hufvudsak samma bestämmelser i fråga om rösträtt, som hittills varit gällande, samt med tillämpande af ett proportionelt valsysteem, der sådant lämpligen låter sig göra.

Om remiss till konstitutionsutskottet anhålles.

Stockholm den 15 april 1902.

Ernst Lindblad.

---

*Bilaga.***Förslag**

till förändrad lydelse af §§ 13—18 riksdagsordningen.

§ 13. Andra Kammaren skall bestå af 230 ledamöter, hvaraf 180 väljas inom af dels landtkommuner, dels städer, köpingar och municipalsamhällen bildade valkretsar — kretsval — och 50 genom allmänna val inom länen och Stockholms stad — länsval.

§ 14. För kretsval gälla följande stadganden:

1. Rikets samtliga landtkommuner med nedan för köpingar och municipalsamhällen nämndt undantag, skola indelas i valkretsar, så att inom hvarje län bildas det antal valkretsar, som nedan angifves:

Stockholms län	5
Upsala »	3
Södermanlands »	4
Östergötlands »	7
Jönköpings »	5
Kronobergs »	5
Kalmar »	6
Gotlands »	1
Blekinge »	4
Kristianstads »	6
Malmöhus »	9
Hallands »	4
Göteborgs och Bohus »	6
Elfsborgs »	8
Skaraborgs »	7
Vermlands »	7
Örebro »	5
Vestmanlands »	4
Kopparbergs »	6
Gefleborgs »	6
Vesternorrlands »	6
Jemtlands »	3
Vesterbottens »	4
Norrbottnens »	4

tillsammans 125.

Dessa valkretsar välja hvardera en riksdagsman.

2. Rikets städer jemte köpingar och municipalsamhällen, hvilka till sitt område blifvit af Konungen bestämda, bilda valkretsar på nedan nämndt sätt:

Af Stockholm väljas	15
» Göteborg »	6
» Malmö »	3
» Norrköping »	2
» Gefle »	1
» Helsingborg »	1
» Jönköping »	1
» Karlskrona »	1
» Upsala »	1
» Örebro »	1

tillsammans 32 riksdagsmän.

Samtliga öfriga städer samt ofvan omförmälda köpingar och municipalsamhällen indelas i 23 valkretsar, som välja hvardera en riksdagsman.

3. Indelningen af samtliga dessa valkretsar bestämmes hvarjtionde år af Konungen. Den ordning, som sålunda fastställes, vinner ej tillämpning förr än vid de val, hvilka näst derefter enligt 16 § skola ega rum. — Köping eller annat i mom. 2 här ofvan afsedt samhälle, så ock stad, som tillkommit efter skedd indelning, räknas i fråga om riksdagsmannaval till sin förra valkrets, intill dess ny valkretsordning varder fastställd.

4. Valrätt vid de riksdagsmannaval, hvarom i denna § stadgas, tillkommer inom den kommun eller samhälle, der han mantalsskrifven är, en hvar svensk man från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han uppnått 25 års ålder, och som antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom å landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst 1,000 kronor *eller* såsom delegare i oskiftadt bo har del uti och brukar sådan fastighet *eller* på grund af arrendeaftal brukar och under minst 2 år brukat annan tillhörig jordegendom å landet mot arrende i penningar eller efter markegång uppskattade naturaprestationer, motsvarande tillsammans minst 200 kronor årligen, *eller ock* erlägger till staten bevilling för en till minst 800 kronor uppskattad årlig inkomst; dock ej någon, som häftar eller vid utgången af någotdera af de två senaste kalenderåren häftat för oguldna utskylder till staten.

5. Alla nu omförmälda val ske omedelbart, och tillkommer hvarje

röstande en röst. Den, som dervid erhållit de flestes röster, vare lagligen vald: i de valkretsar, som hafva att utse två eller flere riksdagsmän, fylles det behöfliga antalet riksdagsmän af den eller dem, som dernäst erhållit högsta röstetalet. Äro rösterna lika, skilje lotten.

6. Valförrättare är på landet domhafvanden i den domsaga, till hvilken största delen af valkretsen, efter folkmängden räknadt, hörer, i stad magistraten eller, der flere städer eller andra samhällen tillhöra samma valkrets, magistraten i den stad, som största folkmängden eger.

För landsbygden afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun eller samhälle, inför kommunal- eller municipalstämmans ordförande, för stad inför magistraten eller, der magistrat ej finnes, inför stadens särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande; och skola för rösternas sammanräknande och fullmakts utfärdande åt dem, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollen insändas till valförrättaren. Vid dessa protokolls affattande böra till ledning tjena formulär, som af Konungen fastställas.

I stad, der flere riksdagsmän skola väljas, må staden, på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar, dock så att i hvarje valkrets utses minst 2 riksdagsmän.

7. Konungens befallningshafvande åligger att, när val skall ske, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra. Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringsända. I kungörelse om val i valkrets, som utgöres af två eller flere kommuner eller samhällen, erinras om valprotokollens ofördrojlige insändande till valförrättaren och om dagen för rösternas sammanräknande.

§ 15. För länsval gälla följande stadganden:

1. Rikets län äfvensom Stockholms stad skola genom allmänna val utse 50 riksdagsmän, nemligen:

Stockholms	län.....	2
Upsala	»	1
Södermanlands	»	2
Östergötlands	»	3
Jönköpings	»	2
Kronobergs	»	2
Kalmar	»	2
Gotlands	»	1

	Transport	15
Blekinge	»	2
Kristianstads	»	2
Malmöhus	»	3
Hallands	»	2
Göteborgs och Bohus	»	3
Elfsborgs	»	3
Skaraborgs	»	2
Vermlands	»	2
Örebro	»	2
Vestmanlands	»	2
Kopparbergs	»	2
Gefleborgs	»	2
Vesternorrlands	»	2
Jemtlands	»	1
Vesterbottens	»	2
Norrbottens	»	1
Stockholms stad	»	2
	<hr/>	tillsammans 50.

2. Hvarje län bildar en valkrets, likaså Stockholms stad.

3. Valrätt vid de riksdagsmannaval, hvarom i denna § stadgas, tillkommer inom den kommun, der han mantalsskrifven är, en hvar svensk man, från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han uppnått 25 års ålder, och som eger stadig hemvist och ej häftar för personlig afgift till staten.

4. (Alternativ I).

Riksdagsmannavalen för länen ske medelbart genom elektorer.

Valkretsar för elektorval äro domsagor på landet och städer med minst 3,000 invånare. Städer med mindre folkmängd välja tillsammans med angränsande domsaga; gränsar mer än en domsaga till stadens område, väljer denna tillsammans med den domsaga, som minsta folkmängden eger.

Hvarje valkrets väljer en elektor för hvarje fullt invånareantal af 3,000.

Vid elektorval å landet eller i med domsaga å landet förenade städer afgifvas rösterna inför kommunalstämmans ordförande eller magistrat, och skola valprotokollen insändas till domhufvanden, som för dem, hvilka de flesta rösterna erhållit, utfärdar fullmakt att vara elektorer för valkretsen.

Vid elektorsvalen i städer med 3,000 invånare och deröfver afgifvas rösterna inför magistraten, hvilken såsom fullmakt meddelar till riktigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet.

För riksdagsmannavalet sammanträda elektorerna inför Konungens befallningshafvande, som förordnar tid och ort såväl för riksdagsmannavalet som för elektorsvalen, hvilka skola hållas minst 8 dagar före riksdagsmannavalet.

.(Alternativ II.)

Valförrättare vid dessa riksdagsmannaval, som skola ske omedelbart, äro magistraterna i Stockholm och i länens residensstäder.

De röstberättigade skola inom den kommun eller samhälle, der de äro mantalsskrifne, afgifva sina röster inför kommunal- eller municipalstämans ordförande eller magistraten, som skall enligt af Konungen fastställt formulär upprätta och till valförrättaren insända valprotokollen.

5. (Alternativ I.)

Riksdagsmannavalet för Stockholm sker omedelbart inför magistraten på tid och ort, som af öfverståthållareembetet bestämmes.

(Alternativ II.)

Tid och ort för valen bestämmas af Konungens befallningshafvande eller öfverståthållareembetet i Stockholm.

Vid (såväl elektors- som) riksdagsmannaval tillkommer hvarje röstande en röst.

6. Den, som dervid erhållit de flestes röster, vare lagligen vald. I de valkretsar, som hafva att utse två eller flere riksdagsmän, fylles det behöfliga antalet riksdagsmän af den eller dem, som dernäst erhållit högsta röstetalet. Äro rösterna lika, skilje lotten.

§ 16. Riksdagsmän i Andra Kammaren väljas för en tid af tre år, räknad från och med januari månads början näst efter det, under hvilket valet skett.

(Alternativ I)

Valen skola hållas i förra hälften af september månad.

(Alternativ II.)

Valen skola hållas i förra hälften af september månad. Inom af

landtkommuner bildade valkretsar skall kretsvalet af valförrättaren ut-sättas till samma dag länsvalet sker och dervid företagas före detta.

§ 17. Förordnar Konungen nya val eller afgår eljest riksdagsman för Andra Kammaren innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit, verkställes ofördröjligen inom den valkrets, som utsett den afgångne, nytt val för den återstående tiden.

§ 18. 1. Öfver röstberättigade vid *kretsval* enligt 14 § skall inom hvarje kommun, köping eller municipalsamhälle på landet af kommunal- eller municipalstämman ordförande och i stad af magistraten föras en stående längd, hvori de röstberättigade införas efter muntlig eller skriftlig anmälan, hvarvid de äro skyldige att kunna styrka sin behörighet. Då sådant val förestår, låte å landet kommunal- eller municipalstämman ordförande och i stad magistraten hålla röstlängden för granskning tillgänglig under minst 14 dagar; och varde underrättelse härom i kyrkan eller kyrkorna kungjord, så ock i stad, der så ske kan, i der utkommande tidning införd. Minst 8 dagar före hvarje val granskas längden inför kommunal- eller municipalstämman eller allmän rådstuga, hvarvid i längden införas de, som vid tillfället anmäla sig och kunna styrka sin behörighet, samt ur längden afföras de, som afflyttat från kommunen eller eljest förlorat sin valrätt eller pröfvas obehörigen blifvit i längden uppförda. Den sålunda granskade och godkända längden skall vid valförrättningen tjena till efterrättelse.

2. Kommunal- eller municipalstämman ordförande å landet och magistrat i stad åligger att före hvarje *länsval* enligt 15 § på grund af kommunens eller samhällets mantalslängd upprätta en längd öfver alla inom kommunen eller samhället bosatte män, som uppnått 25 års ålder vid kalenderårets början och som ega stadig hemvist, att tjena till ledning vid valet, åliggande det valmännen att vid afgifvande af sina röster medelst uppvisande af skatteqvitto kunna styrka sin behörighet att röst-rätt utöfva.
